

י"ט שבעה ימים בלבד, והיום הראשון עשו יר"ט לזכר נצחון המלחמה על היוונים¹³. תרוצים שונים כתבו עוד בכמה ספרים. והר"י פיק, ז"ל, והנצי"ב, ז"ל, נחלקו בגירסת ה"שאלתות"¹⁴; "ולא היה בו להדליק אפילו יום אחד, או: "אלא יום אחד". מאליו מובן: לגירסת "אפילו" נופלת כל הקושיא מאלית. בחוגי הישיבות רווחת שמעיה בשם רבי חיים סולובייצקי, ז"ל, ליישב הקושיא באופן מקורי. הוא מוסיף לחקור: איך יצאו ידי חובת הדלקת המנורה באותו שמן, הרי אין כשר למנורה אלא "שמן זית", שמובנו כמשמעותו: שמן שגדל על עץ זית ונעשה מפרי הזית, וזה היה שמן של נס ולא שמן של זית? (כיוצא בזה כתב הרד"ק¹⁵, שאותו שמן הנס של אלישע היה פטור ממשעשות). בעל כרחנו — אמר ר' חיים — שהנס לא היה בכמות, בתוספת שמן, אלא באיכות, שנתעצם כח השמן ודלק שמונה ימים. מעתה אין מקום לקושיית ה"בית יוסף": הם עירו את כל השמן שבפך למנורה, אלא שבכל לילה ולילה כלה חלק השמיני ממנה. הנס היה אפוא ביום הראשון ממש באותה מדה עצמה שבשאר הימים¹⁶. כשתימצי לומר, יש להסביר עם זה המחלוקת של בית שמאי ובית הלל: "פוחת והולך", או "מוסיף והולך". בעצם כבר היה בלילה הראשון שמן של נס על כל ח' הימים, שהרי כבר נתעצם כחו פי שמונה. למחרתו לא היה להם שמן של הנס אלא כדי ז' ימים וכן בכל לילה ולילה היה השמן הולך וחסור "פוחת והולך". אלא שכל זה היה בכח ולא בפועל. בכחו של השמן לדלוך פי שמונה. בפועל, היה להיפך: ביום הראשון ראו הנס רק בלילה אחד ולמחרתו ראו עוד בלילה אחד וכן בכל לילה הוסיפו לראות הנס. "מוסיף והולך". ובוזה נחלקו ב"ש וב"ה. כותב הטורים הוכיח במקום אחר¹⁷, שזו דרכם ושיטתם של ב"ש וב"ה בכמה מקומות בהלכה: ב"ש מחשיבים את הדבר כפי מה שהוא בכת, וב"ה מעריכים אותו מנקודת הוצאתו לפועל¹⁸.

(13) וראה מה שהשיגו על ה"פרי חדש": ב"ברכי יוסף", תר"ע; ב"מעשה רוקח" על הרמב"ם, מגילה, פ"ג; בשו"ת "בנין של שמחה", אות, סימן י"ז. (14) שאלתא כ"ו. וראה ב"אשכול", הוצאת הר"צ אהרבוך, ז"ל (בהוצאת אלבק אין בכלל הלכות חנוכה), עמוד 19; "ורב אחא גרס לא היה בו להדליק אפילו יום אחד". אגב, אם תתברר נכונותה של אחת הגירסות אפשר יהיה להשתמש בה בתורת הערה נוספת להדיון על זהות ה"אשכול" של הרצ"א. (15) במלכים ב' ד'. (16) וראה ב"כלי חמדה", פרשת ויקהל, שהביא עיקר הסברא בשם הר"ם מגור, ז"ל, אלא שמחלק בין נס לברכה: הנס הוא יש מאין ואין עליו דין של דבר טבעי, כמבואר במנחות, ס"ט ב', ותוספות שם, בענין חטים שירדו בעבים, אבל הברכה הוא יש מיש (וכדברי הט"ז בשם הוהר"ק ואז דינו של התוספת כדין העיקר). וראה עוד שם, ובשו"ת "דברי טעם", חרשא תרס"ד, שהעירו מרמב"ם, ברכות, פ"י הכ"ב, שתוספת הברכה חייבת במעשרות. (17) "סיני", כרך א': "קו חדש בשיטות בית שמאי ובית הלל". (18) וראה "שנות אליהו" להגר"א, ברכות, פ"א מ"ה, שאף באור הטבעי לב"ש מברכים במוצאי שבת על יסוד האש ולב"ה על הוצאתו לפועל.

במלחמה
את ה
ולא ה
להיכל
לחץ ו
חשמו:
הכהני
מקום
הסעוד
מאחר
ישראל
המן, ז
ידם ת
עליהם
נכנעיה
לא הי
אלא ש
ולא לו
ח"ו וב
ולתודו
הגזירה
כשניצו
שעל כ
(ב"על

שלדעת
הראשון
מחדש:
"שניצו"
ההצלה
לזכר ל
אנטיוכו